

اسناد تصویری آستان قدس رضوی از دوره قاجار تا به امروز

مهدی حسامی*

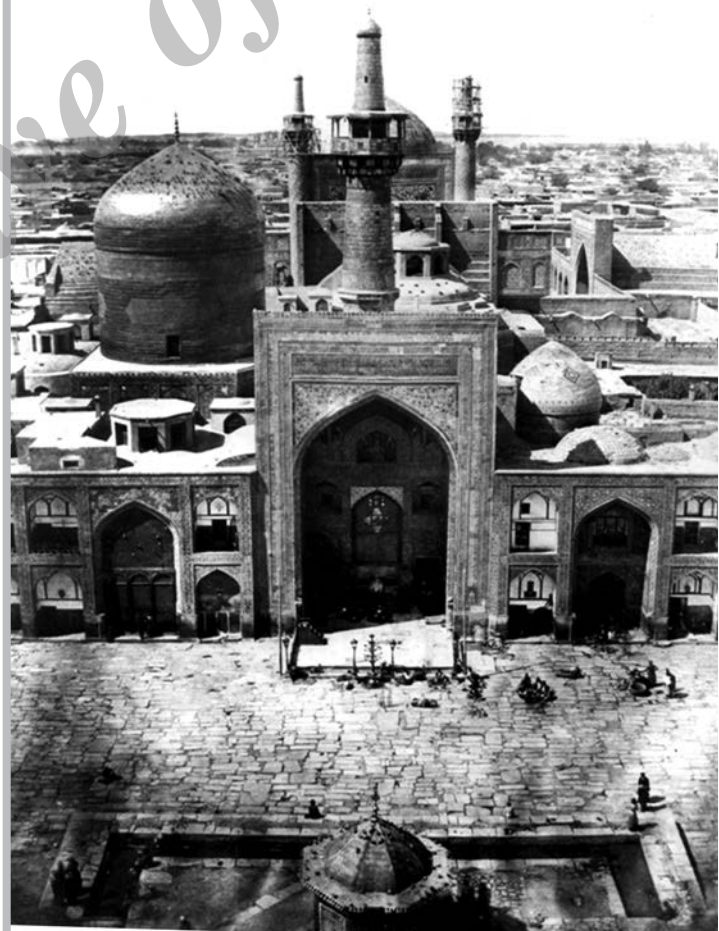
چکیده

عکس‌ها از جمله اسناد مهم در تحقیقات تاریخی به شمار می‌روند و تمامی مراکز اسناد به عنوان یکی از انواع با ارزش سندی به جمع‌آوری، نگهداری و ساماندهی آن می‌پردازند. در کتابخانه مرکزی آستان قدس از دهه‌های قبل، نگهداری عکس‌های تاریخی معمول بوده است. هر چند که سابقه رسمی نگهداری عکس‌ها به سال ۱۳۷۶، همزمان با تشکیل اداره اسناد برمی‌گردد.

در این مقاله با بررسی سابقه ورود عکس‌ها به کتابخانه مرکزی آستان قدس و پیشینه نگهداری آن ضمن دوره‌بندی تاریخی و منسابتندی ورود عکس‌های اولیه به کتابخانه، به چگونگی گسترش حوزه موضوعی عکس‌ها به عنوان یکی از اسناد مهم تحقیقات تاریخی در مرکز اسناد آستان قدس رضوی پرداخته شده است. در ادامه، آیین‌نامه، کاربرگ‌ها و تجارب حاصله در قالب بررسی روند تاریخی از اواخر دوره قاجار تا زمان حال، مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه: آستان قدس رضوی - اسناد تصویری - تاریخچه

* کارشناس عکس و کارشناس مسئول بخش مخزن اسناد مدیریت امور اسناد و مطبوعات سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی،
yahoo.com mehdi@hesami

دورنمای ایوان طلا (ایوان نادری)، صحن عتیق (انقلاب فعلی)، سقاخانه حرم امام رضا (ع) و ضلع جنوبی شهر مشهد در اواخر دوره قاجار. عکاس: منوچهر خان عکاسباشی، تاریخ عکس: ۱۳۰۰ ق. شماره اموالی: ۷۷۰۲

مقدمه

اسناد تصویری از جمله اسناد بسیار ارزشمند در حوزه تحقیقات تاریخی در دو قرن اخیر به شمار می‌روند و از نظر قدمت سابقه‌ای به عمر بشر دارد. شاهد این ادعا تصاویر و نقاشی‌های انسان‌های اولیه در درون غارهاست. این امر به روشنی خود گویای تقدّم اسناد تصویری به اسناد مکتوب است.

این وجه اسناد، یعنی مصوّر بودن، با توجه به خصوصیات ذاتی خود که هم حس زیبایی و هم هنر لحظه‌ها، باعث شده است با وجود تغییرات عمده در شکل ظاهری و فیزیکی، نه تنها حس تازگی و جذابیت خود را از دست نداده بلکه بر ارزش و نفاست آن افزوده شود. در میان اسناد مکتوب و غیرمکتوب فقط عکس‌ها از این خصوصیات برخوردارند. به طوری که در بعضی موارد یک قطعه عکس می‌تواند به عنوان یک سند، تاریخ گویای یک ملت و با یک قوم باشد و تمام خصوصیات فردی و اجتماعی آنها را از جمله اعتقادات، فرهنگ، آداب و رسوم و حتی انواع تفریحات و سرگرمی‌ها و... به راحتی بازگو کند.

تاریخچه اسناد تصویری در ایران و شهر مشهد

با اولین عکس که به تاریخ ۱۸۲۶م. توسط نی پیس، عکاس و دانشمند فرانسوی گرفته شد، مرحله‌ای جدید در عکاسی نوین شکل گرفت که حدود پنجاه سال به طول انجامید. در این مدت، عکاسی شیوه‌های مختلفی از جمله داگروتیپ^۱، کالوتیپ^۲ و کلودین^۳ را که همگی از شیوه‌های عکاسی ابتدایی محسوب می‌شوند طی کرده تا اینکه در سال ۱۸۷۸م. از ژلاتین و برومور برای نگاتیو استفاده شد (ترابی، ۱۳۸۳، ص ۲۶).

به هر جهت با پیدایش این صنعت و رشد و گسترش آن به فاصله کمتر از ده سال در جهان، پس از اختراع دوربین عکاسی در اروپا - در اواخر حکومت محمد شاه قاجار - پای این صنعت به ایران گشوده شد. اولین عکس در ایران توسط ژول ریشرفرانسوی به تاریخ ۲۳ آذر ۱۲۲۳، از ناصرالدین شاه به هنگام ولایت عهدی در تبریز انداخته شد (ذکاء، ۱۳۷۶، ص ۵). بعدها به علت علاقه‌مندی دربار و به خصوص ناصرالدین شاه قاجار به عکاسی، عده‌ای از افراد برجسته و آشنا به امور عکس و عکاسی از کشورهای اروپایی وارد ایران شده، به آموزش افراد مورد تأیید دربار پرداختند، عده‌ای از افراد نخبه و صاحب نفوذ در دربار نیز به قصد آموزش و خرید تجهیزات عکاسی به اروپا فرستاده شدند و حتی سمت و منصب عکاس‌باشی توسط

ناصرالدین شاه در دربار ایجاد گردید. با توجه به موقعیت پیش آمده از زندگی خصوصی و محرمانه درباریان و حتی خود شاه، عکس‌هایی نفیس از این دوران باقی مانده است که در حال حاضر جزو با ارزش‌ترین اسناد دوره قاجار محسوب می‌شود.

با گذشت حدود بیست سال از اختراع عکاسی و شایع شدن عکس در تهران آن زمان، هنوز بسیاری از نقاط ایران با این صنعت آشنا نشده بودند چنانچه در سفر ۱۲۸۳ق. ناصرالدین شاه به مشهد، حاج ملاهادی سبزواری از دیدن تصویر خود متعجب می‌شود. پیش از این تاریخ به گواهی چند منبع مختلف در این منطقه عکس‌هایی گرفته شده که به احتمال زیاد به شیوه داگروتیپ بوده است (ترابی، ۱۳۸۳، ص ۳۳).

در حال حاضر قدیمی‌ترین عکس‌های مربوط به مشهد، در موزه کاخ گلستان نگهداری می‌شود که در سال ۱۲۷۵ توسط جیانوزی، افسر ایتالیایی که در خدمت دولت ایران بوده عکس‌برداری و به شاه تقدیم شده است. این آرشیو شامل عکس‌هایی از ضریح، رواق مطهر، گنبد و نیز عکس‌هایی دیگر از مقبره خواجه ربیع، مسجد شاه و مقبره‌های قدیمی است (همان، ص ۳۵).

از عکاسان دیگری که در دوره ناصرالدین شاه در ناحیه خراسان به تهیه عکس پرداخته‌اند، آقا رضا عکاس‌باشی، عکاس مخصوص ناصرالدین شاه است که در مسافرت اول ناصرالدین شاه به خراسان ۱۲۸۴-۱۲۸۳ق. جزو ملزمان و همراهان اردوی همایونی بوده و عکس‌های ارزشمندی از شهرهای سرحدی خراسان و همچنین شهر مشهد گرفته است. منوچهرخان عکاس که در سفر دوم ناصرالدین شاه به خراسان در سال ۱۳۰۰ق. همراه اردوی همایونی بوده، در طول سفر از رجال و شهرها و اماکن تاریخی عکس گرفته است. عبدالله قاجار نیز که بنا به دستور حکم ناصرالدین شاه در سال ۱۳۰۸ق. راهی خراسان شده، عکس‌های ارزشمندی از اوضاع و احوال خراسان به یادگار گذاشته است. وی در سال ۱۳۰۹ق. در همان مأموریت از کارمندان کمپانی رژی، مشهد، مناظر توس و بجنورد و میل رادکان و کاخ خورشید (در کلات نادری) و عشق‌آباد عکس‌برداری کرده است.

با وجود این عکس‌ها، تا سال ۱۳۱۹ق. عکاسی در مشهد رسمیت پیدا نکرد و عکاسخانه‌ای هم در شهر ایجاد نشد. تقریباً شصت سال پس از اختراع عکاسی، سر انجام شخصی به نام میرزا فرج الله عباداف در سال ۱۳۱۹ق. در محله سراب اولین عکاسخانه را دایر کرد. پس از او

Daguerreotype. ۱

calotype. ۲

collodion. ۳

می‌شود که از آستان قدس رضوی حقوق دریافت کرده است. ظاهراً این فرد تا سال ۱۳۳۰ ق. در قید حیات بوده و در این سال فوت کرده و طبق اسناد، حقوق وی به ورثه‌اش رسیده است. در اسناد سال ۱۳۳۰ ق. از این فرد به نام‌های میرزا آقا عکاس‌باشی، آقا محمد آقا میر عکاس‌باشی و میر آقا عکاس‌باشی یاد شده است (سازمان مدیریت اسناد و مطبوعات، سند ۱۷۷۲۲/۲).

از دیگر عکاسانی که از آستان قدس رضوی موجب دریافت نموده و با عنوان عکاس‌باشی آستان قدس از آنها یاد شده، آقا سید رضا قوام‌السادات عکاس‌باشی است که در سال ۱۳۲۰ ق. از آستان قدس رضوی موجب دریافت نموده است (سازمان مدیریت اسناد و مطبوعات، سند ۲۱۹۰۵/۲۳). محمدعلی میرزا عکاس نیز از جمله عکاسانی است که بابت عکس‌برداری از مراسم روضه‌خوانی، از آستان قدس رضوی انعام دریافت کرده است. وظیفه این عکاسان همچنان که در اسناد قید شده، عکس‌برداری از اماکن متبرکه و مراسم مذهبی بوده که بابت آن موجب یا انعام دریافت می‌کردند. پرداخت‌ها یا به صورت مستمری سالیانه بوده و یا به صورت دستمزد پرداخت می‌شده است. متأسفانه نمونه عکسی از این عکاسان در مجموعه آستان قدس رضوی موجود نیست (نعمتی، محبوب، ۱۳۸۴، ص ۲۵).

بهاءالملک و سپس بوریس کلیمی مشهور به بابا، مقارن جنگ جهانی دوم، عکاسی مانی را در مشهد اداره می‌کرد. از عکاسخانه‌های قدیم مشهد می‌توان به عکاسی امید، عکاسی نصرت، عکاسی پیما، عکاسی آیریا و عکاسی سیاح اشاره کرد (شهرآرا، ۱۳۸۵، ص ۸).

تاریخچه عکس و عکاسی آستان قدس رضوی در دوره قاجار:

آستان قدس رضوی نیز همگام با سایر مراکز و مؤسسات به محض ورود این هنر و صنعت به شهر، به دو منظور، یکی برای ثبت وقایع، بازدیدها و تشریفات مذهبی و سیاسی و دیگری برای ثبت و ضبط تغییر و تحولات حوزه اماکن متبرکه رضوی و معماری، نهایت استفاده را از آن برده است. حتی عکاسانی را برای انجام امور عکس و عکاسی به استخدام خود درآورد که نمونه اسناد مکتوب مربوط به پرداخت موجب به عکاسان دوره قاجار، در حرم موجود است؛ اما از عکس‌های گرفته شده توسط این عکاسان ظاهراً خبری نیست.

در اسناد آستان قدس رضوی به نام چند عکاس برمی‌خوریم که از این دستگاه حقوق دریافت می‌کردند و ظاهراً این امر از سال ۱۳۲۰ ق. به استناد وجود نام میرآقا عکاس‌باشی آستانه در اسناد این سال معمول بوده است. اما از سال ۱۳۲۶ ق. سندی وجود دارد که آشکارا نام این عکاس دیده

۱۹۲۵۱: فضای داخلی صحن آزادی (نو)
در اوایل دوره پهلوی دوم
تاریخ عکس: ۱۳۲۵، عکاس: سیاح

و اطلاع‌رسانی اسناد تصویری نیز پرداخت که حاصل این تلاش تا کنون جمع‌آوری یکصد هزار قطعه و فایل دیجیتالی عکس، نگاتیو، کنتاکت و اسلاید در موضوعات مختلف از دوره قاجار تا حال حاضر به شرح ذیل است:

مجموعه عکس‌های حرم مطهر (۲۰۰۰ قطعه)، عکس‌های انقلاب اسلامی و دفاع مقدس (۵۰۰۰ قطعه)، عکس‌های حضرت امام خمینی (ره) (۱۰۰۰ قطعه)، عکس‌های وقفی حاج حسین آقا ملک و خانواده علم (۵۰۰۰ قطعه)، عکس‌های علمای و روحانیون (۲۰۰۰ قطعه)، عکس‌های اماکن و محلات قدیم شهرمشهد (۲۵۰۰ قطعه)، عکس‌های تهران قدیم (۱۰۰۰ قطعه)، عکس‌های کتابخانه قدیم و جدید آستان قدس رضوی (۲۵۰۰ قطعه)، عکس‌های ایران و خراسان قدیم (۱۰۰۰ قطعه)، آموزش و پرورش و مشاغل (۵۰۰۰ قطعه) و ...

روند تهیه، ساماندهی و ارائه خدمات اسناد تصویری در مدیریت امور اسناد و مطبوعات

الف: تهیه

جمع‌آوری اسناد تصویری در مدیریت اسناد به صورت تولید، اهدا و وقف عکس توسط اهداگران و واقفان، خرید، مبادله و انتقال اسناد تصویری از واحدهای مختلف آستان قدس به مدیریت اسناد.

۱. تولید: این مرحله خود شامل دو بخش است:

اسناد تصویری آستان قدس رضوی در دوره پهلوی

عکاسی در دوره پهلوی در آستان قدس به موازات رشد علوم و فنون عکاسی در جهان رشد نکرد. عمده فعالیت‌های عکاسی به صورت قراردادی با عکاسان و به صورت نسبتاً محدود و با موضوعات خاص صورت گرفته است (سازمان.

مدیریت اسناد و مطبوعات، سند ۲۶۹۱۳/۴)

از عکاسان برجسته‌ای که در دوره پهلوی بیش‌تر فعالیت عکاسی‌شان با آستان قدس در ارتباط بوده است می‌توان به عکاسی آیریا و سیاح اشاره نمود.

حاصل عکاسان این دوره، حدود دوهزار قطعه از عکس‌های نفیس موجود در مخزن اسناد است که در دوره پهلوی از مراسم و تشریفات آستان قدس و ساخت و سازهای صورت گرفته در اطراف حرم مطهر گرفته شده است.

تاریخچه عکس و عکاسی آستان قدس رضوی در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی

در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی تا اوایل سال ۱۳۷۶ اسناد تصویری آستان قدس رضوی به صورت پراکنده در تالار آرشیو مطبوعات کتابخانه مرکزی آستان قدس نگهداری می‌شد تا اینکه در مهر ۱۳۷۶ اداره اسناد کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی ایجاد شد. اداره اسناد نیز در سال ۱۳۸۲ به مدیریت امور اسناد و مطبوعات تغییر نام یافت. این مرکز علاوه بر اسناد نوشتاری به جمع‌آوری، ثبت، نمایه‌سازی

شماره اموالی: ۸۱۰۹

نمایی از صحن عتیق (انقلاب فعلی)، ایوان طلای نادری

حرم امام رضا (ع) در دوره قاجار

عکاس: آقا رضا عکاسباشی، تاریخ عکس: ۱۲۸۳ ق.

بررسی مجدد و دوره‌بندی اسناد تصویری (قاجار، پهلوی اول، پهلوی دوم و دوران انقلاب اسلامی) قیمت نهایی اسناد فوق را مشخص کرده و به فروشنده اسناد ارایه می‌شود که در صورت موافقت ایشان اسناد ارسالی خریداری و یا با تعدادی از اسناد موجود در مدیریت اسناد مبادله شده و وارد مجموعه اسناد تصویری می‌گردد.

۴. انتقال اسناد تصویری از واحدهای مختلف آستان قدس رضوی به مدیریت اسناد

با توجه به سیاست تمرکزگرایی اسناد تصویری مجموعه عظیم آستان قدس رضوی در مدیریت اسناد انتقال اسناد تصویری از واحدهای مختلف آستان قدس رضوی این واحد آغاز شده است. خوشبختانه روند انتقال اسناد تصویری از سرعت خوبی برخوردار است به طوری که در فاصله سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۴ در حدود ۱۵۰۰۰ قطعه عکس از واحدهای مربوطه به مدیریت اسناد ارسال شده است.

ب: ساماندهی

مهم‌ترین مرحله در زمینه حفظ و نگهداری اسناد تصویری در مدیریت امور اسناد و مطبوعات، مرحله ساماندهی اسناد تصویری بوده که خود در واقع شامل سه کارکرد است:

۱. ایجاد شرایط فیزیکی ۲. طبقه بندی ۳. اطلاع‌رسانی

۱: ایجاد شرایط فیزیکی

با توجه به شکل و ساختار تشکیل‌دهنده اسناد تصویری، ایجاد شرایط فیزیکی استاندارد از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است و بدون توجه به عامل فوق هرگونه فعالیت در زمینه اسناد تصویری بی‌نتیجه خواهد بود و کوچک‌ترین تغییر و تحول در این زمینه اگر بدون برنامه‌ریزی و خارج از استانداردهای پذیرفته شده صورت پذیرد لطمه‌های جبران‌ناپذیری را به دنبال خواهد داشت؛ لذا ایجاد مخزن اسناد تصویری با شرایط آب و هوایی استاندارد در آرشو اسناد جزو اقدامات اولیه برای حفظ و نگهداری عکس‌هاست. علاوه بر این موارد، اقدامات ذیل نیز در دستور کار مدیریت اسناد آستان قدس رضوی قرار گرفته است:

۱-۱. تهیه نسخه پشتیبان از اسناد تصویری به تعداد ۳۶۰۰۰

فایل جهت حفظ شکل اولیه اسناد مربوطه

۲-۱. جداسازی عکس‌های مرمتی و چاپ عکس‌ها به تعداد ۲۰۰۰ قطعه و آماده‌سازی ۲۰۰۰ قطعه جهت ارسال به اداره

مرمت و کتب خطی

۳-۱. تهیه پاکت‌ها و آلبوم‌های استاندارد جهت نگهداری

اسناد تصویری

۴-۱. تشکیل بایگانی راکد برای عکس‌های مکرر (ارسالی از

آرشو اسناد تصویری روزنامه ایران)

الف: تولید اسناد تصویری توسط واحد روابط عمومی سازمان صورت می‌گیرد که شامل عکس‌های مربوط به بازدید اقشار مختلف جامعه و یا شخصیت‌های برجسته داخلی و خارجی از مجموعه کتابخانه و واحدهای مربوطه است.

ب: تولید اسناد تصویری توسط واحد تاریخ شفاهی و با همکاری بخش مخزن اسناد که از محلات و اماکن قدیمی شهر مشهد، معمرین و رجال برجسته سیاسی و فرهنگی شهر مشهد در حین مصاحبه، اوضاع سیاسی و اجتماعی شهر مشهد و شهرستان‌های خراسان رضوی در موقع انتخابات ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی، مجلس خبرگان رهبری و انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا، مراسم عزاداری در ماه‌های محرم و صفر، مراسم متفرقه از جمله مراسم چراغ برات، مراسم خاص دستگاه آستان قدس، مشاغل قدیمی، ساخت و سازهای سطح شهر و تغییر بافت قدیم شهر مشهد و اطراف و... صورت می‌گیرد که به عنوان مثال از پروژه در حال توسعه میدان شهدا و بافت قدیم شهر مشهد در فاصله سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۴ در حدود ۱۵۰۰۰ قطعه عکس گرفته شده است که در واقع عکس‌های تولید شده در این مرحله بنا به تغییر بافت قدیم و توسعه شهر مشهد از یک طرف و تغییرات فرهنگی صورت گرفته شده در زیر ساخت‌های اجتماعی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

۲. اهدا و وقف: عکس‌های اهدایی و وقفی توسط علاقه‌مندان اسناد تصویری که دارای مجموعه‌هایی ارزشمند هستند، به مدیریت اسناد ارسال می‌شود. مجموعه‌های ارسالی با مجموعه عکس‌های مخزن اسناد مطابقت شده و عکس‌هایی که دارای ارزش سندی باشد در دفتر ثبت اسناد ثبت می‌گردد. یک نسخه از عکس‌های اهدایی و یا وقفی بر روی لوح فشرده ذخیره شده، به همراه فرم قبض اموال صادر شده به اهداگر و یا واقف تحویل می‌شود که در حال حاضر ۱۵۰۰۰ قطعه عکس ثبت شده در دفتر ثبت اسناد تصویری به این صورت گردآوری شده است.

۳. خرید و مبادله: از این طریق عکس‌های مربوط به مجموعه‌داران اسناد تصویری که به مدیریت اسناد ارسال می‌شود با ذکر قیمت پیشنهادی فروشنده در فرم مخصوص ثبت شده، عکس‌های ارسالی توسط کارشناس اسناد تصویری با مجموعه‌های موجود در مدیریت اسناد مطابقت شده و با اطمینان خاطر از چاپ و یا عدم چاپ اسناد تصویری مربوطه در منابع مختلف تاریخی، گزارش حاصله به گروه کارشناسی خرید اسناد تصویری ارایه می‌شود و گروه کارشناسی با توجه به گزارش مربوطه و

۱۹۲۵۱: نمای داخلی صحن آزادی (نو)
در اوایل دوره پهلوی دوم
تاریخ عکس: ۱۳۲۵، عکاس: سیاح

متبرکه رضوی و خراسان بزرگ و موضوعات متفرقه در جوار بارگاه امام رضا (ع) شکل بگیرد. این روند با رویکرد مناسب دست اندرکاران امور فرهنگی آستان قدس حاصل شده است و در نوع خود و با امکانات موجود در آستان قدس رضوی، اقدامی بسیار ارزنده و ارزشمند به شمار می‌رود.

منابع و مآخذ

۱. ترابی، نسرین. (۱۳۸۳). عکاسخانه ایام. تهران. کلهر.
۲. پیشگامان عکاسی در مشهد. شهرآرا. ش ۴۷۳، ۱۰/۴/۱۳۸۵.
۳. ذکاء، یحیی. (۱۳۷۶). تاریخ عکاسی و عکاسان پیشگام در ایران. تهران. علمی و فرهنگی.
۴. محبوب فریمانی، الهه و نعمتی، بهزاد. (۱۳۸۴). گزیده عکس‌های تاریخی موجود در مرکز اسناد آستان قدس رضوی؛ رجال. مشهد. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.

نمایی از صحن عتیق (انقلاب فعلی)، ایوان طلای نادری حرم امام رضا (ع) در دوره قاجار
عکاس: آقا رضا عکاسباشی، تاریخ عکس: ۱۳۸۳ ق.
شماره اموالی: ۸۱۰۹

۵-۱. جدا سازی عکس‌های رنگی از سیاه و سفید بنا به شرایط فیزیکی اسناد مربوطه
۲: طبقه بندی

در این مرحله محتوای اسناد تصویری مشخص و براساس قواعد خاصی ثبت و شناسایی و طبقه بندی می‌شوند. برای شناسایی و طبقه بندی اصولی اقدامات ذیل انجام می‌شود:
۱-۲. ثبت و شناسایی اسناد تصویری با استفاده از منابع تاریخی، مجلات و روزنامه‌ها و استفاده از معمرین و پیشکسوتان شهر مشهد و...
۲-۲. دعوت از معمرین و ساکنین قدیمی شهر مشهد جهت شناسایی عکس‌های قدیمی
۳-۲. تهیه مشخصات جانبی اسناد تصویری به تعداد ۲۷۰۰۰ قطعه عکس جهت کمک به محققان اسناد تصویری از جمله یادداشت‌های پشت عکس، مهر عکاس و...
۴-۲. نمایه سازی اسناد تصویری براساس محتوای واقعی سند تصویری و به دور از علایق و سلیقه‌های شخصی

۳: اطلاع رسانی

در این مرحله، اسناد تصویری با استفاده از شیوه‌های مختلف، برای آگاهی عموم و به ویژه محققان، معرفی شده، در معرض نمایش قرار می‌گیرد:
۱-۳. برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی در سطح سازمان و خارج از سازمان در رابطه با اسناد تصویری
۲-۳. همکاری با مراکز پژوهشی و تهیه کتاب‌های تخصصی در زمینه اسناد تصویری از جمله گزیده عکس‌های تاریخی موجود در مرکز آستان قدس رضوی، گزیده عکس‌های اماکن و محلات قدیمی شهر مشهد و...
۳-۳. ایجاد پایگاه اسناد تصویری
۴-۳. تهیه دست‌نامه اسناد دیداری و شنیداری با تأکید بر اسناد تصویری

ج: ارائه خدمات:

در این مرکز محققان برای استفاده از اسناد تصویری با کمک مسئول اطلاع‌رسانی و از طریق نرم‌افزار سیمرغ، عکس‌های مورد نیاز خود را انتخاب می‌کنند و خدمات لازم با توجه به نیاز محققان و مقطع تحصیلی مراجعه‌کنندگان با نظر گروه خدمات تخصصی ارائه می‌شود. هزینه‌ها طبق تعرفه‌های تعیین شده مقررات آیین‌نامه خدمات‌رسانی منابع خاص صورت می‌گیرد.

وضعیت کنونی اسناد تصویری آستان قدس رضوی
جمع‌آوری اسناد تصویری ارزشمند در موضوعات مختلف در این مرکز باعث شده یکی از غنی‌ترین مراکز آرشیوی در رابطه با اسناد تصویری در ارتباط با شهر مشهد و اماکن

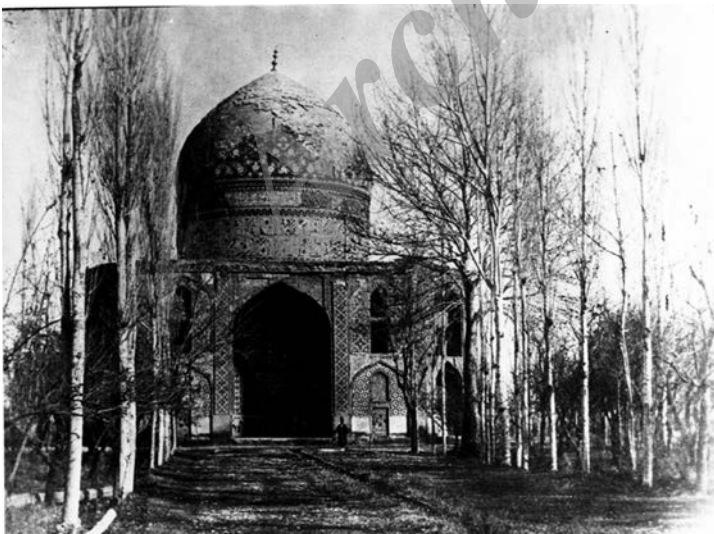
عنوان: بنای فلکه اول (خیابان
فلکه) حرم امام رضا (ع) که در
فاصله زمانی ۱۳۱۲-۱۳۰۸ شمسی
بر گرداگرد حرم به فاصله ۳۰ متر
از ساختمانهای اطراف ساخته شدو
تا سال ۱۳۵۳ پابرجا بودو در این
سال تخریب شد.
تاریخ عکس: ۱۳۱۵ ، شماره
اموالی: ۳۱۴۹۲

نمای سقاخانه اسماعیل
طلائی در صحن عتیق
(انقلاب فعلی) حرم مطهر
امام رضا (ع)
تاریخ عکس: دوره پهلوی
اول، شماره اموالی: ۶۲۰

نمای ورودی بستان بالا خیابان حرم امام رضا (ع) در دوره پهلوی دوم که در فاصله سالهای ۱۳۴۴-۱۳۴۲ به همت سپهبد امیر عزیزی نایب التولیه وقت ساخته شد.
عکس : محمد صانع، شماره اموالی: ۴۹۵۲

دورنمای مقبره خواجه ربیع مشهد در دوره قاجار. عکاس: آنتونیو جیانوزی
تاریخ عکس: ۱۲۷۵ق. شماره اموالی: ۷۵۸۵

مدرسه میرزا جعفر و دورنمای شهر مقدس مشهد در دوره قاجار
عکاس: آقا رضا عکاسباشی
تاریخ عکس: ۱۲۸۳ق. شماره اموالی: ۷۷۵

قبرستان عیدگاه واقع در جنوب حرم امام رضا (ع)، (محل فعلی صحن جامع رضوی)
در دوره قاجار
عکاس: عبدالله قاجار، تاریخ عکس: ۱۳۰۹قمری، شماره اموالی: ۷۸۷۳

شکل قبرستان قتلگاه واقع در شمال حرم امام رضا (ع) در دوره قاجار
عکاس: عبدالله قاجار
تاریخ عکس: ۱۳۰۹ق. شماره اموالی: ۷۶۲۸